

Приватний вищий навчальний заклад
«Фінансово-правовий коледж»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова Приймальної комісії
Губанова Т.О.
«07» лютого 2018р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
навчальна дисципліна «Історія України»
для абітурієнтів
за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст»

Ухвалено на засіданні
Предметної екзаменаційної
комісії з математики
Протокол № 1 від «07» лютого 2018 року

Київ 2018

1.ВСТУП

Не викликає сумніву, що майбутній спеціаліст будь-якого профілю повинен глибоко знати вітчизняну історію, вільно володіти історичними методами дослідження. Для успішного вивчення дисципліни «Історія України», абітурієнт повинен володіти ґрунтовними знаннями шкільної програми за 5-9 клас.

Програма вступних екзаменів з історії України охоплює розділи шкільної програми з курсу «Історія України», які вивчаються при здобуванні базової загальної середньої освіти.

У запропонованій програмі стисло наведено зміст розділів шкільної програми, де вказано основний понятійний апарат, яким повинен володіти випускник 9-го класу, наводиться перелік основних питань, які виносяться на вступні випробування. Цей перелік дасть можливість абітурієнту систематизувати свої знання та допоможе зорієнтуватися, на які питання потрібно звернути увагу при підготовці до вступного екзамену з історії України.

Оцінювання результатів вступних випробувань передбачає оцінювання засвоєних абітурієнтами знань і сформованих умінь та навичок:

- знання дат, хронологічних меж, періодів найбільш важливих історичних подій і процесів;
- знання фактів, місця, обставин, учасників, результатів подій;
- співвіднесення одиничних фактів і типових загальних явищ;
- визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- групування (класифікація) фактів за вказаною ознакою;
- знання історичних понять термінів, їх визначень;
- розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями.

2. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

З дисципліни «Історія України» абітурієнт повинен знати :

- сутність основних проблем історії народу України; основні закони та етапи розвитку людського суспільства від найдавніших часів до початку ХХ ст;
- витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах; суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного
- розвитку українського народу; історичні події;
- зародження та розвиток української державності; процеси розбудови сучасної незалежної української держави; діяльність історичних осіб.

Вміти:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами); розрізняти тенденційно подану інформацію; орієнтуватись у науковій періодизації історії України;
- вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему.

3. РОЗДІЛИ ДИСЦИПЛІНИ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

№	Розділ програми	Зміст програми
	Вступ	Предмет історії України, її періодизація. Джерела
1.	Стародавня історія України	Поява і розселення людей на території України. Кам'яний вік. Палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Форми суспільної організації у кам'яному віці. Енеоліт. Трипільська культура (етнічна приналежність; поселення; господарство; релігія та культура). Бронзовий вік. Племена раннього залізного віку на території України: киммерійці, скіфи, сармати (суспільний устрій, релігія, господарство, військова справа). Античні міста-держави на території України (причини грецької колонізації, господарство, господарство; політичний устрій; культура і релігія; найбільші міста). Боспорське царство. Велике переселення народів. Давні слов'яни (походження; господарство; розселення). Східні слов'яни. Племена східних слов'ян (заняття, вірування, побут та звичаї).
2.	Виникнення та розквіт Київської Русі	Заснування Києва. Кий, Щек, Хорив та їхня сестра Либідь. Розселення східнослов'янських племінних союзів. Куявія. Аскольд. Славія. Рюрик. Утворення Київської Русі. Походження назв «Русь», «Україна». Внутрішньополітична та зовнішньополітична діяльність князів: Олега, Ігоря, Ольги. Стосунки княгині Ольги з Німеччиною. Місія єпископа Адальберта до Києва. Правління Святослава. Правління Володимира Великого. Запровадження християнства як державної релігії. Реформи князя Володимира. Князювання Ярослава Мудрого. Правління Ярославичів. Боротьба за київський стіл між Ярославичами. Любецький князівський з'їзд. Князювання Володимира Мономаха. Правління Мстислава Володимировича.
3.	Київська Русь за часів	Причини роздробленості Київської Русі. Наслідки розпаду

	роздробленості. Галицько- Волинська держава - правонаступниця Київської Русі	Київської Русі. Розвиток Київського, Чернігово-Сіверського, Переяславського князівств. Боротьба за київський стіл. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Правління князя Романа Мстиславовича. Князювання Данила Галицького. Доля Галицько-Волинського князівства після смерті Данила Романовича. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Похід Батия на Київ. Наслідки золотоординського ярма для українських земель.
4.	Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько- Волинської держави у IX- XIV ст..	Суспільно-політичне та господарське життя Київської Русі. Соціальний устрій Русі. Суспільно-політичне та господарське життя Галицько-Волинської держави. Соціальний устрій Галицько-Волинського князівства. Розвиток освіти та культури Київської Русі. Будівництво Софійського собору та Золотих Воріт в Києві. Створення Остромирового Євангелія. «Повість минулих літ». «Слово о полку Ігоревім». Розвиток освіти та культури Галицько-Волинської держави. Поширення писемності. Походження назви «Україна» та національної символіки.
5.	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV - першій половині XVI ст..)	Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Вхідження українських земель до складу Литовської держави. Розгром татар на річці Сині Води. Кривська унія. Політичне становище українських земель після унії. Правління князя Вітовта. Городельська унія. Князювання Свидригайла Ольгердовича. Відновлення та остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства та його перехід у васальну залежність від Туреччини. Виникнення українського козацтва. Включення Закарпаття до складу Угорщини, Буковини до складу Молдавського князівства. Московсько-литовські війни. Господарське життя України. Розвиток ремесел та торгівлі. Магдебурзьке право. Соціальний устрій. Литовські статuti. Антифеодальний рух. Розвиток культури та освіти.
6.	Українські землі під владою Речі Посполитої. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу	Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Д. Вишневецький. Козацькі повстання 90-х років XVI ст.. Люблінська унія та її вплив на українські землі. Реєстрове козацтво. Участь українського козацтва в Хотинській війні. П. Конашевич-Сагайдачний. Козацькі повстання 20-х - 30-х років XVII ст..
7.	Національно-культурний рух в Україні в другій половині XVI - першій половині XVII ст..	Православна церква в другій половині XVI ст Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Братський рух. Пересопницьке Євангеліє. Берестейська церковна унія та її вплив на церковне життя. Утворення греко-католицької церкви. Православна церква в першій половині XVII ст. Петро Могила. Розвиток освіти та культури. Острозька академія. Києво-Могилянський колегіум. Друкарство (Швайпольт Фіоль, Франциск Скорина, Іван Федоров).
8.	Національно-визвольна війна українського народу проти Речі	Причини, характер та рушійні сили національно- визвольної війни українського народу. Її періодизація. Воєнні дії 1648-

	Посполитої середини XVII ст..	1649 рр. Зміни в суспільно- політичному житті. Утворення Української козацької держави - Війська Запорозького. Зборівський мирний договір. Воєнно-політичні події 1650-1653 рр. Білоцерківський договір. Українсько-московські відносини. Переяславська рада. Березневі статті та їх значення. Завершення війни. Діяльність Богдана Хмельницького.
9.	Українські землі в другій половині XVII ст.. Поділ України та боротьба за незалежність	Становище Української держави після смерті Богдана Хмельницького. Гетьманування І.Виговського. Умови Гадяцького договору. Московсько-українська війна 1658-1659 рр. та її наслідки. Гетьманування Юрія Хмельницького. Початок поділу України. Період «Руїни» та його наслідки. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Умови та значення для України Бахчисарайського мирного договору та «Вічного миру». Роль і місце Запорозької Січі під час національно-визвольної війни та Руїни. Іван Сірко. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Слобідська Україна.
10.	Українські землі наприкінці XVII - першій половині XVIII ст..	Гетьманування І. Мазепи. Коломацькі статті. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Причини, перебіг та наслідки національно- визвольного повстання на Правобережжі у 1700-1704 рр. Семен Палій. Північна війна та роль українських полків в ній. Повстання І. Мазепи. Переговори Мазепи зі шведською стороною і перехід на бік Швеції. Воєнно-політичні акції Петра I проти українців. Полтавська битва та її наслідки для України. Конституція П. Орлика та її історичне значення. Гетьманування І. Скоропадського. Решетилівські статті. Обмеження автономії Гетьманщини. Перша Малоросійська колегія. Гетьманування П. Полуботка. Гетьманування Д. Апостола Правління гетьманського уряду.
11.	Культура України другої половини XVII - першої половини XVIII ст..	Історичні умови та особливості розвитку культури України. Стан освіти та книгодрукування. Наука. Розвиток літератури: Л. Баранович, І. Гізель, літописи Г. Граб'янки та С. Величка, «Літопис самовидця». Архітектура, графіка та малярство. Видатні українські композитори: А. Ведель, Д. Бортнянський, М. Березовський.
12.	Українські землі у другій половині XVIII ст..	Гетьманування К. Розумовського. Остаточна ліквідація гетьманства. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Заселення Південної України. Гайдамацький та опришківський рухи. Коліївщина. Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої. Приєднання Кримського ханства до Росії.
13.	Культура України другої половини XVIII ст..	Розвиток освіти, науки. Книгодрукування. Література. Музичне та театральне мистецтво. Архітектура та образотворче мистецтво.
14.	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII - у	Адміністративно-територіальний устрій українських земель. Промисловий переворот та зародження ринкової економіки. Військові поселення. Україна у вітчизняній війні

	першій половині XIX ст..	1812 р. Національне відродження в Україні. Декабристський рух в Україні. Південне товариство. «Руська правда» П. Пестеля. Розвиток національного руху. Кирило-Мефодіївське братство. Т.Г. Шевченко. Російські та польські суспільні рухи. Антифеодальний рух на українських землях. Виступи під проводом Устима Кармелюка. Київська козаччина.
15.	Західноукраїнські землі наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст..	Включення західноукраїнських земель до Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний поділ. Реформи Марії Терезії та Йосифа II. Національне та соціальне становище українців в Східній Галичині, Закарпатті та Північній Буковині. Соціально- економічний розвиток Західної України. Антифеодальна боротьба на західноукраїнських землях. Повстання під проводом Л. Кобилиці. «Холерні бунти» в Закарпатті. Початок національного відродження в Західній Україні. «Руська трійця». Революція 1848 - 1849 рр. на західноукраїнських землях. Діяльність Головної руської ради. Національно-визвольний рух 1848 р. у Галичині.
16.	Культура України кінця XVIII - першої половини XIX ст..	Розвиток освіти, науки. Література. Культурно-освітній рух. «Історія Русів». Архітектура. Образотворче мистецтво. Театр. Музика.
17.	Наддніпрянська Україна в другій половині XIX ст..	Селянська реформа 1861 р.: мета, зміст, та наслідки. Реформи 1860-1870-х рр. Політика російського царизму щодо України. Соціально-економічний розвиток Наддніпрянської України: сільське господарство, промисловість, торгівля, фінанси. Соціальні зміни в Україні. Суспільно-політичне життя в Україні. Валуєвський циркуляр (1863 р.). Емський указ (1876 р.). Російський визвольний рух в Україні. Польський визвольний рух в Україні. Хлопомани. Український визвольний рух. Діяльність громад. М. Драгоманов. Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства». Діяльність народників в Україні. Діяльність «тарасівців».
18.	Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро- Угорської) імперії у другій половині XIX ст..	Адміністративні зміни в Австрійській імперії (1867 р.). Західноукраїнські землі в Австро-Угорській імперії. Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Соціально-економічний розвиток Галичини, Буковини та Закарпаття. Розвиток кооперативного руху. Трудова еміграція. Суспільно- політичні рухи в Західній Україні. Народовці (українофіли). Радикали. Москвофіли. Утворення політичних партій. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта».
19.	Культура України у другій половині XIX ст..	Становлення та консолідація української нації. Освіта та наука. Розвиток літератури, архітектури, скульптури та живопису. Театр і музика. Підприємці- меценати.

4. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ.

1. Охарактеризувати першопочатки людського життя на території сучасної України.
Кам'яний вік (палеоліт, мезоліт, неоліт). Мідний вік та епоха бронзи.
2. Перші державні утворення на території України. Кіммерійці. Скіфи. Сармати.
3. Грецькі колонії у Північному Причорномор'ї. Боспорське царство.
4. Утворення та особливості розвитку Трипільської культури. Релігійні уявлення та мистецькі вподобання трипільців.
5. Зародження державності східних слов'ян: походження, розселення, суспільний устрій. Анти, їхня держава.
6. Виникнення і становлення Київської Русі (кінець IX - кінець X століття). Внутрішня та зовнішня політики Київської держави.
7. Передумови та причини прийняття християнства Київською державою. Історичне значення запровадження християнства.
8. Причини розпаду Русі. Позитивні та негативні наслідки розпаду Київської Русі.
9. Боротьба південно-західних руських князівств проти монгольської навали.
10. Галицько-Волинська держава: соціально-політичний, економічний розвиток, внутрішня і зовнішня політика. Данило Галицький.
11. Культура Київської Русі: архітектура, живопис, літописання, література, освіта.
12. Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Адміністративно - територіальний устрій, соціальне становище українського народу.
13. Польська експансія на українські землі наприкінці X[^] - XV ст.. Україна під владою Речі Посполитої. Люблінська унія. Берестецька унія.
14. Козацтво України: виникнення, заняття, воєнне мистецтво, козацька символіка. Реєстрове козацтво.
15. Культурні процеси в Україні кінця ХГУ - першої половини XVII т.. Розвиток української мови. Усна народна творчість. Освіта. Літописання. Література. Архітектура. Живопис.
16. Зростання феодально-кріпосницького та національно - релігійного гніту в Україні в другій половині XVI - першій половині XVII ст.. Визвольний рух в Україні у X"UI - першій половині XVII ст..

17. Охарактеризувати причини, характер, хід та наслідки визвольної війни українського народу середини XVII т.. Військово-політичні події 1648 - 1653 рр.
18. Формування української національної держави в середині XVII ст. : територія та кордони, державна символіка, створення української армії. Зовнішня політика держави Богдана Хмельницького. Переяславська рада.
19. Охарактеризувати розвиток української православної церкви. Петро Могила. Роль українських братств у відродженні національної культури.
20. Соціально - економічний розвиток, політичне становище України в другій половині XVII ст.. Переяславська угода 1659 року.
21. Поділ України на Правобережну та Лівобережну. Андрусівський мир 1667 року.
22. Епоха “ Великої Руїни” на Правобережжі. Гетьман П. Дорошенко. “ Вічний мир” і остаточне закріплення поділу України.
23. Боротьба проти турецько-татарської навали в 70-х - на початку 80-х років XVII ст.. Іван Сірко.
24. Адміністративно-територіальний устрій, господарства, традиції Запорозької Січі у другій половині XVII ст..
25. Розвиток культури України другої половини XVIII ст..
26. Гетьман Іван Мазепа та його політика. Полтавська битва та її наслідки.
27. Адміністративно - територіальний устрій, економічний розвиток Лівобережжя у XVIII ст..
28. Ліквідація царизмом незалежності України (XVIII ст..) 29. Гетьман Пилип Орлик. Конституція 1710 року - видатна пам'ятка суспільно - політичної думки України XVIII ст..
30. Охарактеризувати гайдамацький та опришківський рух першої половини ХУІІІ ст.. Олекса Довбуш. Правобережні і Західноукраїнські землі наприкінці ХУІІ - у ХУІІІ ст.. Коліївщина.
31. Заселення і освоєння Північного Причорномор'я, Криму, Південної України у другій половині ХУІІІ ст.. Вхідження правобережної України до Росії.
32. Духовне життя та культура України в ХУІІІ ст.. Києво - Могилянська академія.
33. Охарактеризувати адміністративно - територіальний устрій та соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель під владою Австрійської імперії (кінець ХУІІІ - початок ХІХ ст..
34. Початок відродження національної свідомості українського народу. Малоросійське товариство. Кирило-Мефодіївське братство як перша українська політична організація.

35. Охарактеризувати реформи 60-х - 70-х років ХІХ ст., їх особливості й соціально - економічні наслідки.
36. Охарактеризувати український культурно - національний рух. Українофіли. Діяльність громад. Виникнення українських політичних партій. Народництво.
37. Охарактеризувати економічний розвиток України в другій половині ХІХ ст..
38. Охарактеризувати національне відродження в Галичині. “ Руська трійця” і її діяльність.
39. Охарактеризувати осередки суспільно - політичного руху в Україні першої половини ХІХ ст.. Розвиток української греко-католицької церкви. Декабристський рух в Україні. Піднесення антикріпосницької боротьби.
40. Охарактеризувати розвиток культури України в ХІХ ст.

5. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

ЗРАЗОК

ПРИВАТНИМ ВИЩИИ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАД «ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ»

Варіант №

1. Укажіть, коли на території України з’явилися перші люди .
А 50 тис. Років тому;
Б 100 тис років тому;
В 1 млн. років тому;
Г 1,5-2 млн. років тому;

2. Серед наведених положень укажіть причини розробленості Київської Русі.
 - 1) Зміцнення вотчинної форми землеволодіння;
 - 2) створення удільних князівств;
 - 3) різних етнічний склад території Київської Русі;
 - 4) об’єднання Галицького та Волинського князівств;
 - 5) відсутність сталого порядку престолонаслідування;
 - 6) зміна торговельної кон’єктури і занепад торгівлі;А 1,2, 3, 6;
Б 2, 3, 4, 6;
В 1, 3, 5, 6;

Г 1,2,4, 5.

3. Велика заслуга в організації оборони української землі від набігів кримських татар належить:

А Федору Коріатовичу;

Б Юрію Дрогобичу;

В Станіславу Оріховському;

Г Костянтину Острозькому.

4. Укажіть правильний варіант заповнення пропусків у тексті.

Українсько-московський договір було укладено в _____ р. Особливістю договору було те, що він становив групу документів від кожного зі станів:

окремих угод від _____, _____, _____.

А 1654 р., духівництва, м міщанства, козаків;

Б 1654 р., православної шляхти, міщанства, козаків.

В 1655 р., вільних селян, міщанства, козаків.

Г 1555 р., православного духівництва, селян, міщан.

5. Установіть відповідність між хронологічними межами історичного періоду та його назвою.

1 1702-1704 рр.

2 1700-1721 рр.

3 1722-1727 рр.

4 1734-1750 рр.

Паляя;

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТІВ

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
I. Початковий	1	Відсутнє знання основного програмного матеріалу; Абітурієнт може відтворити кілька історичних термінів, явищ, повинен вибрати вірний варіант відповіді (на рівні "так-ні");
	2	Частково визначає хронологічну послідовність подій; Розрізняє окремі історичні події та явища без зв'язку між ними. Немає знань більшої частини програмного матеріалу та головного фактичного матеріалу;
	3	Немає розуміння ходу історичного розвитку України в цілому і окремих його етапів; Відсутнє розуміння історичних закономірностей та взаємозв'язків; Відсутнє володіння необхідними для виконання завдання умінями; Має фрагментарні уявлення про роботу з історичними джерелами.
II. Середній	4	Наявні знання основної частини програмного матеріалу, але питання розкривається неповно, абітурієнт показує лише

		окремі знання і вміння; Слабко орієнтується в поняттях; Має фрагментарні навички в роботі з історичними документами;
	5	Самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; Здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання; Знає основні дати; Орієнтується в хронології;
	6	Показано загальні знання з історії України, допускаються суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу.
III. Достатній	7	Абітурієнт правильно відтворює логіку історичних подій, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, аналізує явища, оцінює діяльність історичних постатей;
	8	Абітурієнт має достатньо повні знання, вільно використовує навчальний матеріал в стандартних та змінених нестандартних ситуаціях; логічно висвітлює події з точки зору історичного взаємозв'язку; синхронізує історичні події;
	9	Абітурієнт вільно оперує вивченим матеріалом, самостійно аналізує та систематизує історичні явища; Абітурієнт виконує прості творчі завдання, володіє методами аналізу історичних явищ, процесів, подій, однак допускаються незначні помилки.
IV. Високий	10	Абітурієнт має глибокі та повні знання історичних подій, явищ, лідерів; може визначати тенденції та протиріччя історичних процесів; Вирішує творчі завдання; Вільно володіє визначеними програмою знаннями, вміннями;
	11	Вільно орієнтується у нестандартних ситуаціях; Відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; Здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; Абітурієнт здатен до самостійного вивчення матеріалу;
	12	Абітурієнт має системні знання, вміє їх самостійно набувати.

Нормативи оцінювання

Бали	Кількість правильних відповідей
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. Посібник. /3-тє вид., вип., доп. - К.: Академвидав, 2007. - 688 с.
2. Буштрук О.В. Історія України: Навч. Посібник. 7-8 кл. - Х.: Країна мрій, 2003.
- 248 с.
3. Власов В. Історія України: Підручник для 7 кл. загально освіт. Навч. закл. - К.: Генеза, 2005. - 280 с.
4. Власов В. Історія України: Підручник для 8 кл. загально освіт. Навч. закл. - К.: Генеза, 2005. - 256 с.
5. Греченко В.А., Ярмиш О.Н. Історія України. Всесвітня історія ХХ - ХХІ століть. Довідник для абітурієнта. - Х.: Торсінг, 2003. - 336 с.
6. Гупан Н.М., Пометун О.І. Новітня історія України: 1914-1939: 10 кл.: Навч. посіб. - К.: А.С.К., 2003. - 352 с.
7. Гупан Н.М., Пометун О.І., Фрейман Г.О. Новітня історія України: 11 кл.: Навч. посіб. - К.: А.С.К., 2007. - 384 с.
8. Гусак С.В. Історія України. Всесвітня історія ХХ - ХХІ століть. Довідник старшокласника та абітурієнта. - Харків: Торсінг плюс, 2006. - 368 с.
9. Земерова Т.Ю., Скирда І.М. Практичний довідник. Історія України. - Харків: Весна, 2008. - 448 с.
10. Історія. Комплексний довідник / В.А. Греченко, Ю.Г. Лебедева, С.Л. Губіна.
- Х.: Торсінг плюс, 2009. - 384 с.
11. Історія України ХХ ст.: Для тих, хто готується до іспитів / О.В. Гісем, В.М. Даниленко, Ф.Л. Левітас, А.Л. Ольбішевський, П.П. Панченко. - К.: Ніка-Центр, 1999. - 160 с.
12. Історія України. Комплексне видання: Довідник. Репетитор. Тренувальні тести / О.П. Мокрогуз, А.О. Ермоленко, О.В. Гісем, О.О. Мартинюк - Х.: «Літера» ЛТД, 2009. - 224 с.
13. Король В.Ю. Історія України: Посібник для абітурієнтів. - К.: Видавничий центр «Академія», 1999. - 360 с.
14. Лях Р.Д., Темірова Н.Р. Історія України. З найдавніших часів до середини ХІV ст.: Підруч. Для 7-го кл. серед. шк. - К.: Генеза, 1995. - 119 с.
15. Сарбей В.Г. Історія України (ХІХ - початок ХХст.): Підручник для 9 класу середньої школи - К.: Генеза, 1996. - 248 с.

16. Швидько Г.К. Історія України (XIV - XVIII ст.) (проб. підруч. для 8 кл. середн. Шк.). - К.: Генеза, 1996. - 304 с.